NOVICE
kmetijskih, rokodelnih in narodskih rečí.

Na svitlobo dane od krajnske kmetijske družbe.

Odgovorni vrednik *Dr. Janez Bleiweis.*

Tečaj VII. V sredo 3. kozoperska (oktobra) 1849. *List 40.*

Prijaznost. *)

Ko hodim po trati zeleni,
Ki v logu prijaznim leží,
Doídem k vodíci željeni,
Ki glasno med rožcam' šumí.
Med njimi se zvija hladníca,
V soparci jih hudi krepčá;
K nji žejna zavija se ptica
Hladečiga pit' 'z nje srebrá.
Pri nji rad popotnik počíje,
De mili nje pih ga hladí,
Vodíce se zdrave napíje,
De vtrudeno moč si oživí.

Tak tudi nas sestre in brate
Še boljši vodíca krepčá,
Ki móči življenja nam trate,
Nje kaplje so rôse nebá.
Pijočim jo up se povzdigne,
Proč žalost pospéši svoj beg.
Kjer ljudno se nam le pomigne,
Nje šum je in tok in nje breg;
V zavetji nje vsak rad stanuje,
Kjer hipoma ure tekó;
Prijaznost se ona imenuje,
Slavjani jo cenimo zlo. — Jela Tom..

Tri nar poglavitniši napčnosti naših kmetíj.

(Konec.)

Druga poglavitna napčnost naših kmetíj je, de veči del kmetov ne vé, kaj de je gnoj, — in de ne véjo z gnojem takó ravnati, kakor pamet zapové in skušnja veléva.

Naši kmetje so večidel pravi zapravljivci nar potrebniši kmetijske rečí, ki se gnoj imenuje. Gnoj je duša kmetíjstva, in gnojniša so zlate jame imenovati, zakaj brez gnoja ni nič, in iz gnoja je vse.

Pa poglejmo po naših vaséh, kakó kmetje gnoj tratijo — in prepričali se bomo, koliko gnojá gré po nemarnosti v zgubo, in koliko več bi se ga brez vsiga truda lahko pripravilo, ko bi kmetje le enmalo svojo pamet v roke vzéli in po pameti ravnali.

Kamor stopimo po vaséh, povsod pred nami odkrita leží ena nar hujših rán, na kteri naše kmetije hirajo: potrata gnojá, in nevednost ž njim ravnati, kakor bi imelo biti. „Novíce“ že več lét goreče priporočujejo, to rano zaceliti, — tudi „pratika“ se poganja za dušo kmetijstva, — v gosp. Vertovcovi „kemíi“ je ta reč takó lepo razložena, de je vredna de se desetkrat bêre — — in vunder je vse to le bob v steno!

Pametniga gospodarja mora sercé boléti, če vidi:

1) kakšne so večidel gnojniša naših kmetov,

2) kakó večidel brez vsiga prevdarka kmetje gnoj na njive vozijo, in ondi ž njim ravnajo.

Koliko tavžent in tavžent mernikov žita gré vsako léto po taki nemarnosti v zgubo — koliko sená in otave se menj pridela, — koliko slabeji se živina redí!

Gnojniša, kakšne so! Kakor de bi kmetje nalaš hotli svoje nar boljši premoženje po cesti spušati, in nar bolj redivno moč gnojá v zrak (luft) poditi. Namest de bi bile gnojne jame takó postavljene, de bi kap izpod strehe gnojá ne izperal, de bi ga sončna vročína celi dan ne prepekala in mu nar boljši močí ne jemala, de bi gnojnica iz hleva v njo se iztekala in se je nič ne pogubilo — so gnojniša naših kmetov večidel ali pod kapam, de vès dež na gnoj letí in ga spéra, ali na takim mestu, de je nar hujši sonce va-nje opèrto, ali de rodovitna gnojnica iz hleva, namest de bi v gnojno jamo napeljana bila, gré naravnost po vasí, de se pogubí, in zraven tega celo vas nesnažno dela.

Dobro nam je znano, de nevednimu kmetu še na misel ne pride, de bi utegnilo to napčno in v njegovo škodo biti, — tedej naj pametni kmetje in sploh vsi posestniki kakoršniga koli stanú, ki to imenitno reč dobro spoznajo, svojim sosedam v izgled bojo, de si prave gnojne jame napravijo, in naj svoje sosede takó dolgo nagovarjajo, de se jim očí odpró in de popravijo to veliko napčnost svojih kmetíj.

Po naših mislih bi se napravi pripravnih gnojníš povsod nar boljši na noge pomagalo, ako bi vsaki gospodár, ki si misli novo gnojno jamo po pravih kemijskih postavah napraviti, to napravo svojim sosedam nektere dni poprej očitno na znanje dal, de pridejo gledat.

Če se le v vsaki vasi eno gnojniše takó napravi, bo izbudilo to sčasama vse kmete, de se jim bodo očí odperle in de si bojo popravili svoje gnojne jame. Marsikterimu se bo morebiti ta svèt gnojniše s tako očitno slovesnostjo napravljati, smešen zdel — pa kdor imenitnost gnojnih jam — ki se zamorejo zares zlate jame imenovati — po vrednosti zapopade, bo spoznal, de le po ti poti se zamore ta napčnost naših kmetíj odpraviti. Naj tedej vsi umni možjé po deželi v djanji in z besedo neutrudljivo za to skerbijo, de se boljši gnojniša napravijo, gnoj po svoji visoki vrednosti cení, in domá kakor na njivi ž njim prav ravná.

Tretja poglavitna napčnost naših kmetíj je slabo gleštanje travnikov ali senožet, in de se na njivah premalo živinske klaje, postavimo, detelje i. t. d. prideluje — z eno besedo: de se za živinsko kermo (futer) takó ne skerbí, kakor bi se skerbeti

*) Perva poskušnja verle Slovenske gospodične, ktera nam s to pesmico kaže, de se je národni duh tudi zbudil v persih naših dragih rojakinj. Vredništvo.

imélo. Na živini je vse ležeče, kér živina da gnoj, gnoj pa je, kakor smo že rekli, duša kmetíjstva. Kolikor več si zamore kmet živinčet rediti, boljši je, veči dobiček mu pride iz njeniga gnojá, mléka, déla, ali če jih mesarju prodaja. Slabo pa je, če ima kmet več živine pri hiši, kakor jo je rediti v stanu, — ravno takó slabo je tudi, če ima več poljá, kakor ga gnojiti zamore.

De tedej kmet več živine imeti in jo spodobno rediti, potem pa tudi svoje polje dobro gnojiti zamore, je treba, de kmetovavec za obilen pridelk živinske klaje na senožetih in na njivah skerbí.

Pa, Bog nam pomagaj! kakó slabo so večidel naši travniki gleštani! Kakor jih je mili Bog vstvaril, takó rasejo. De se ima tudi travnikam ali senožetim včasih gnojiti, od tega že nekteri naših kmetov clo nič ne vedó, — „senožet, mislijo, je zemlja, ktera mora sama po sebi vsako léto sená in otava dajati brez gnojá, brez vse postrežbe.“ Neizrečeno nespametna misel je to! Da ti, da sená, tudi če senožet popolnama zanemariš — tode koliko in kakšniga?!

Dokler tedej ne bojo kmetje svojih travnikov pridno obdelovali, namreč: dokler jim ne bojo včasih gnojili, vode na-nje napeljevali, ali močirne s pripravnimi grabni in druzimi pomočki na suho devali, dokler ne bojo kisle trave s umnim obdelovanjem zatirali, — mahú po njih s pèrgo (ovčjekam), pepélam, sajami, gipsam in enacimi pomočki pokončavali, — kertín po travnikih razmetovali i. t. d. — ne bojo senožeti nikdar toliko nêsle, kakor bi nêsti zamogle, in naše kmetíje bojo vedno hirale, namest de bi obilni pridelk živinske klaje jih na dober stan povzdignil.

Če verh tega še pomislimo, koliko denarja v naših pašnikih (gmajnah) zakopaniga leží, kteri bi se lahko pridobiti zamogel, če bi se pašniki razdelili in obdelovali: mora vsaki pametni kmetovavec žalostni „miserere“ zapéti čez veči del naših travnikov!

De se pa ta velika napčnost odpravi, ktera je vsako léto vsaki deželi za veliko tavžent goldinarjev v škodo, naj tudi umni in premožniši kmetovavci začnó dobre izglede dajati. Očitni dobiček bo začel po tem menj brihtne kmete spodbadati, de se bojo sčasama pridniga obdelovanja senožet poprijeli in si vsako léto več živinske klaje pridelovali, ktera je gotov denar.

Dragi prijatli! pomislite, če bi se imenovane tri napčnosti naših kmetíj odpravile, ne ravno na enkrat, ampak sčasama — koliko dobička vam bo vsako léto to prinêslo, ki je, prav za prav rêči, dosihmal v zemlji zakopan ležal! Na noge tedaj, prijatli! za svoj lastni dobiček.

Jurče razlaga svojimu stricu cesarski patent od 4. sušca zastran desetíne, tlake in druzih dávšin.

Štirnajsto pismo.

Ljubi stric!

V 25. §. je ukazano, de naj se grajšinam tretji dél létniga odškodovanskiga dohodka naprej plača, de grajšaki, kterim se je poprej desetína in tlaka odrajtovala, po vzdignjenih teh dolžnostih, na naglama v preveliko zadrego ne pridejo. Se vé, de se bo ta šuma, ki jo grajšak naprej prejme, potem od tiste šume odštela, ktero bi imel grajšak v vsim skupej za odškodovanje potegniti; po tem takim bo tisti tretji dél, ki se mu je že plačal, menj potegnil. Denár za te predplačila naj se iz deržavne (cesarske) denarnice za ta čas posodi. De pa se tudi pri teh predplačilih tistimu, ki ima kak dolg na grajšini vtabuliran, nobena škoda ne zgodí, je v tem paragrafu ukazano, de, predin se imenovani tretji dél grajšaku odrajta, se ima v dolžne bukve pogledati, kakó stojé dolgovi grajšinski.

26. §. pravi: De se poravnanje ali zglihanje med grajšinami in kmeti polajša, in de se gotovi čas odloči, od kadaj de se ima prerajtanje odškodovanja po ti novi postavi začeti, je zapovedano, de imajo kmetje tiste davšine poplačati, ktere so za léto 1848 dolžni ostali in za ktere se ima po 3. §. in 6. §. patenta od 7. kimovca 1848 odškodovanje grajšinam odrajtati; tode za to poplačanje za léto 1848 ne bo treba kmetu cele šume létniga plačila odrajtati, ampak šesti dél tega mu bo odpušen. Rajtingo létniga plačila za léto 1848 bojo pa po postavah 8. 13. in 15. tega patenta zató postavljene komisije naredile, ktere bojo obstale iz cesarskih vradnikov in iz enaciga števila grajšakov in kmetov. De ne bo dolgih komatíj treba, se bo to bolj po čez pobotalo.

En izgled Vam bo to postavo nar bolj razjasnil. Postavimo: En kmet ni v létu 1848 (to je, od vsih svetnikov 1847. léta noter do vsih svetnikov 1848. léta) svoji poprejšnji grajšini nič desetíne odrajtal, tudi nobene tlake delal i. t. d. Komisija je zdej razsodila, de vse to skupej znêse — postavimo — 24 goldinarjev, — po tem gré kmetu 20 gold. za léto 1848 odrajtati, zató kér se mu ima šesti dél od 24 gold., to je 4 gold. odpustiti. — Teh 20 gold. plača kmet s cesarskimi fronki vred kantonski gospóski, ne pa gruntni gospóski, s ktero nima kmet v téh rečéh zdej nič več opraviti.

Ta novi patent, po kterim se ima odškodovanje za grajšine prerajtati, se pa začne z vžitnim létam 1849, ki se začne o vsih svetih 1848. De se kancelijsko léto ne začne ob novim létu, ampak vselej o vsih svetih, kader so vsi poljski pridelki domú spravljeni in takó léto dognano, je že stara reč in gotovo tudi Vam dobro znana.

Noben pošten kmet ne bo čez to godernjal, de se grajšinam, ki so lanjsko léto vso desetíno in vse druge poprejšnje gruntne dohodke zgubile, tudi za tisto léto odškodovanje da, kér v létu 1848 so veljale še stare postave.

Vaš zvest Jurče.

Potreba slovenskih šol po deželi.

(Iz Slav. Rodoljuba).

Šole, v kterih so se slovenski otroci malo kaj druziga učili kakor nemško brati, nemško slovnico in nemški pravopis, v kterih je clo keršanski nauk mogel nemščini se podvreči, niso bile kos, ne glave razjasniti ne počutkov ali serc k dobrimu vneti. Kadar so besede le samo v spominu shranjene strohnile ali zginile, je z njimi vès šolski nauk se zgubil, in s tem je zgubljen bil nar lepši čas življenja — otročina; bile so zgubljene druge leta perve spomladne vesele mladosti, in dostikrat so taki učenci postali neumneži, kakor so poprej bili; so se namreč navadili in prijeli pregreškov, ktere so po poti ali v šoli od klavernih tovaršev slišali ali vidili, in tako se tudi pohujšali. Le kdor je takó srečen bil, vse te napake premagati — je kakor pravijo, k boljšimu kruhu prišel, začetnim šolam pa malo ktere hvale za to vé.

Zató, ljubi slovanski bratje! skerbite, de vam napravijo dobre, slovenske šole. Boljši zares nobene, kakor malopridne! Neumneži so mislili, de vsaki, kteri v šolo gré, mora gospod biti, in de kmetu nič treba ni se učiti — čisto nič, razun keršanskiga nauka — kteriga tudi v cerkvi sliši. Nočem govoriti od časa in ljudí, iz kterih ta misel izvira, tega pa ne zamorem zamolčati, de kdor koli to terdi, bi rad v motni vodi ribil, želí nevednost in neumnost drugih v svoj prid obračati, le sam sebe in svoje ljubi; druge pa vse kot svoje hlapce in sluge rabiti hoče, hoče de bi vsi plesali kakor on žvižga. Neki je to v téh besedah izrekel: „Jez gospod, ti gospod, kdo bo pa konja deržal?“ Ne,

de bi vsak, ki v šolo hodi, mogel duhovnik ali vradnik postati; vsacimu pa se je treba učiti; več ko kdo zná, več veljá; treba se je učiti tudi kmetu, de bo znal veselo ozirati se po stvarnici; poznal lepe in prečudne dela večniga očeta; znal rabiti jih v božjo čast in svoj lastni prid; de bo znal umno obračati vsako stvarjeno reč, obnašati se pametno s svojimi in s svojo sosesko. Ustavna enakopravnost gospoda in kmeta, plemenitnika in prostiga človeka, blagovitiga posestnika in ribča ali prostiga mornarja vse zastran deržavnih in srenjskih pravíc enake storí. Treba je tedaj, de se tudi kmet in drugi prosti človek na tako stopnjo izobraženosti povzdigne, de bo bolj jasniga in bistriga uma, de bo zamogel v občnih rečéh srenje pametno govoriti in sklepati, de bo v deželskih zborih tudi v koristnih in potrebnih naredbah svetovati in razsoditi znal, in de bo tudi marsikteri iz med ljudstva zadosti spodobnosti imel, kot poslanec v deržavnih zborih sedeti in govoriti. Ustavna enakopravnost bo tačas slovenskimu kmetu in drugimu prostimu človeku zares v prid prišla, kadar bo v stanu, popolnama jo vpotrebovati in vživati.

Iz Štajarskiga.

(Očitna poskušnja v šoli Ulimski in v Podčetertku; — nekaj od petja, od šol na Slovenskim sploh, in mnogih druzih narodskih rečí).

(Dalje.)

Po govorici se je začelo spraševanje iz keršanskiga nauka po vsih treh razdelkih in razlaganje s. evangelja, zemljovidno popisovanje (Geographie) razdeljenja, velikosti hribov, rek, mest in drugih imenitnosti svete dežele (Palestine) o Kristusovim času, kar je v razumenje evangelja pràv pràv potrebno. Učenci so sploh tako gladko odgovarjali, de je bilo le veselje; posebno starší so se kar čudili, de njih otroci toliko lepiga znajo.

Potem se je branje začelo; kakor bistri studenec so tekle besede glasno, razumno in gladko iz ust slovenske mladosti. Branju je sledila poskušnja v slovenskim in nemškim pravopisu; posebno slovensko so večidel brez pogreška pisali; slovensko slovnico so pa tako gladko razlagali, de smo se kar čudili. Potem smo računili iz pameti in s številkami — v rávnih in krivih vganjkah po tri, v družbinskih računih (Gesellschafts-Rechnungen) i. t. d. Pa vse je takó dobro šlo, de smo bili vsi zadovoljni in veseli; in tudi gospod tehant so učence pràv lepo pohvalili. K sklepu smo zledečo pesem zapeli:

Godovnica Cesarjeva. *)

Blagoslovi Bog Cesarja
In svobódno Avstrijo,
Ljudstvo ino poglavarja
Vladaj — z druženo močjó!
Omedlí naj grom viharja
Ko nad skalo serd morjá;
Bog! očastvo blagoslovi
Ino Franca Jožefa!

Naj verige hudobije
Moč Cesarjeva zdrobí,
In zvestobe sonce sije
Naj ljubezni luč gorí!
Z vencam zmage si ovije
Slavno čelo Avstrija!
Bog! očastvo blagoslovi
Ino Franca Jožefa!

Naj cveti svoboda svéta,
Mir zedini vse ljudí;
Serce našiga Očeta
Za pravíco naj gorí!
Naj nam sreča vence spleta
In po rož'cah nas peljá;
Bog! očastvo blagoslovi
Ino Franca Jožefa!

Na zadnje je bilo 13 nar pridniših šolarjev z lepimi knjigami obdarovanih, 15 z ličnimi svetincami in tablicami na svilnih trakih oveseljenih; pràv lepe podobke je pa cela šola dobila.

Takó smo sklenili ginjeniga serca veseli dan. Popoldan smo pa k očitni poskušnji v Podčetertik šli, kjer so se tudi vsi učenci pràv pràv verlo obnašali. Tudi tukaj je bilo mnogo pridnih učencov z lepimi slovenskimi knjigami obdarovanih; lične kipe so pa vsi dobili.

*) To pesmico smo v Podčetertku in v Ulimji o Cesarjevim godu péli, kér nismo druge v slovenskim jeziku imeli; če imate na Krajnskim kakšno boljši, prosimo, oznanite nam jo, de bomo vsi Slovenci eno pesem péli. Pisatelj.

Moja misel je, de naj se očitne poskušnje tako slovesno obhajajo, kar je nar bolj mogoče, kér to po lastni skušnji rečem, de veliko veliko k povzdigi šol pripomore; vsaki penes, ki ga na oltar šolskih daril položimo, stoterni sad obrodí. —

(Konec sledí.)

Pogled po svétu.

Na celim svétu, kar ga je dosihmal znaniga, živí krog 257 milijonov ljudí, kteri se po rodu in jeziku, in po véri ločijo, in sicer takóle:

1) romanskiga rodú in jezika jih je krog 80 milijonov,
med temi je Francozov 40 milijonov
Lahov . . 23 „
Španjolov } 17 „
Portogizov }
Vlahov — se ne vé.
2) slovanskiga rodú in jezika jih je krog 70 milij.
3) nemškiga „ „ „ „ „ „ 54 „
4) angležkiga „ „ „ „ „ „ 28 „
5) skandinavškiga „ „ „ „ „ „ 6 „
6) madjarskiga „ „ „ „ „ „ 5 „
7) gerškiga, judovskiga in tatarskiga 9 „

Med temi 257 milijonov jih je 128 milijonov katoljške vére, 62 milijonov in pol gerške, 59 milijonov protestantov, (luterške), 3 milijone in pol judovske, 4 milijone muhamedanske (turške).

	protestantov	katolikov	judov
Na Prajsovskim je	9,880,000	6.000,000	216,000
Na Angležkim je	20.000,000	7.500,000	— — —
Na Francozkim je	1.550,000	34.000,000	15,000
V Estrajhu je	3.300,000	32.300,000	700,000
Na Rusovskim je	1.950,000	6,600,000	1,800,000

in 49.450,000 gerških katolikov in 500,000 muhamedancov.

V našim cesarstvu je med zgorej imenovanimi 32 milijoni katoljške vére, 6 milijonov in pol gerško-katoljške vére in 46,000 unitarjev.

Novičar iz mnogih krajev.

Nar imenitniši prigodba pretečeniga tedna je, de se je tudi Komorn podal. Že so začele bombe v terdnjavo letéti — kar so obsedniki spoznali, de ne kaže, se dalje zoperstavljati; zató so se na pogodbe, ktere nam še niso znane, vojskovodu Haynavu podvergli, ki je 27. dan pretečeniga mesca iz poglavniga staniša v Acsu naznanilo na Dunaj poslal, de se je Komarnska terdnjava podvèrgla, in de že 1. dan tega mesca se smejo barke po Donavi mémo Komorna brez vsiga zaderžka voziti. Takó je tedej tudi poslednja moč ogerskiga punta premagana. Tode s tem še ni na Ogerskim celò vse poravnano: težavniga déla še ondi veliko čaka. Ogerska dežela je iméla poprej svojo posebno vlado, — 4. sušca pa, ko so Cesar vsim avstrijanskim ljudstvam vstavo dali, so očitno izgovorili, de vse dežele pod avstrijanskim storijo eno télo z enakimi pravicami in enacimi dolžnostmi. Zagotovili so tudi vsakimu narodu njegove pravíce, in kér Ogerska dežela mnogoverstne narode z mnogimi jeziki obseže, terjajo vsi ti narodi: Horvatje, Slovaki, Nemci i. t. d. tudi svoje pravíce; to pa vse pràv poravnati je tolikanj težavniši, kér Madžarska stranka, ki je poprej mogočna vladníca vsim narodam ogerske dežele bila, se ne bo lahko vdala vravnanju Ogerske dežele po mnogoverstnosti narodov. Ravno zdej se ta imenitna reč na Dunaji sklepuje, in — kakor se sliši — bo sklep kmalo oznanjen. — Naš in Rusovski cesar sta terjala z ojstro besedo od Turškiga cesarja, de naj Košuta in Dembinskiga, ki sta na Turško pobegnila, nazaj pošlje in avstrijanski ali rusovski oblasti izročí, — pa Turški cesar je odgovoril, de tega nikakor ne storí. Nektere

Novíce pravijo, de ogerski begúni se mislijo na turški otok, „Kandia“ imenovan, presêliti. — Predvčerajšnjim smo zvedili iz Celjovca, de je ogerski grof Edmund Zichy ondi prebivajočiga ogerskiga generala Görgeya vstrelil. Görgey je namreč v začetku Ogerskjga punta med mnogimi druzimi plemenitaži tudi Zichytoviga brata grozovito obesti ukazal, in to moritev svojiga brata je zdej grof Zichy nad Görgeyam maševal. Ali je pa ta novíca tudi resnica ali ne, še ne moremo zagotoviti. — Nadvojvoda Albrehta, ki se je bil unidan po železnici v Ljubljano pripeljal, so izvolili Cesar za vodja tiste armade, ki se bo, 50000 móž močna, na Českim na opáz (mende zoper kakiga ptujiga sovražnika) postavila, — armadi pa, 22000 mož močni, ki se bo v enaki namen na Tiroljskim zbrala, je vodja knez Švarcenberg. — Papež je iz svojiga sedanjiga prebivališa Portiči 12. dan preteč. mesca oznanil prihodnjo deželsko vlado Rimske dežele, ktera pa Rimcam ni clo nič po volji. Tudi časopisi, ki se resnično za mir in réd svetá poganjajo in terdno vstanovljenje Rimskiga prestola za potrebno spoznajo, ne morejo svojih želj zatajiti, de naj bi svobodoljubni oče papež Rimcam tako vlado dali, de bo saj tisti dél Rimcov zadovoljen, ki ne želí Rimske republike. Sicer pa pišejo časopisi, de so se oče papež grozno postarali in de se na Njih obličji vidijo znamnja velikih skerbí. — Na Bavarskim je tako pomanjkanje duhovnov, de se je škof Regensburški na Budjevškiga škofa (Budweis) obernil in ga za nektere duhovnike prosil, ki mu jih je tudi 17 prepustil. — Na Angležkim je bilo lani 449 novih cerkvá dodelanih. — Plačílo za pisma po pošti bo v našim cesarstvu prihodnjič ponižano; Cesar so poterdili prelogo gosp. ministra, de prihodnjič bosta za enojne (einfache) pisma le 2 tarifi, namreč po 3 in po 6 krajcarjev. Za vsako enojno, to je, en lot težko pismo, ki ne gré čez 10 milj deljec, se bo plačalo le 3 krajc., za vse druge čez 10 milj pa le 6 krajc. Ta naprava je gotovo velike hvale vredna. — Kakor se sliši, bojo prišle kmalo nove postave za pôsle po deželi na dan, kterih gotovo vsak gospodár željno pričakuje; zakaj res težko je že brez vsiga réda s sedanjimi pôsli izhajati. Za podlogo tega noviga družinskiga reda je neka izverstna postava cesarja Jožefa od leta 1787 vzéta. — Tudi vesela novíca za učitelje se slisi, de se namreč minister úka na vso moč prizadéva, stan učiteljev ljudskih šol poboljšati in naslednje poprave vpeljati: 1) vsi učitelji bojo iz deržavne (cesarske) denarnice plačani in v 3 rede razdeljeni: učitelji v mestih bojo dobivali 600 gld. na leto, — učitelji v tergih 500 gld., — učitelji po vaséh 400 gld. 2) otrokam, ki v šolo hodijo, ne bo treba mesičniga plačila odrajtovati, 3) mežnarstvo bo popolnama ločeno od učilištva, 4) v vsaki kresíi (po novim redu) bo šolsko svetovavstvo. Bog daj, de bi se ta vesela novíca tudi kmalo poterdila v prid učiteljev in šól! — Gosp. minister uka je poklical slavniga prof. Čelakowskiga na Dunaj, de naj bi svetoval, kakó naj bi se v gimnazjih prihodnjič mnogoverstni jeziki učili. Silno treba je, to reč dobro prevdariti in mertvim jezikam, kakoršna sta latinski in gerški, ne prednosti dati pred živimi jeziki, ki so slovanski, nemški, laški, i. t. d.

Oznanílo imenitne nove knjige.

Slovencam slavno znani gosp. fajmošter Matija Vertovc, so podali pred nekimi mesci slovenskimu družtvu v Ljubljani rokopis svojih shodnih ogovorov, ki so jih pri mnogih priložnostih izustili. Slovensko družtvo je častitiga gosp. fajmoštra prosilo, de naj nikar dalje ne zaderžujejo svojiga spisa slovenskimu ljudstvu, ki njih dela takó visoko cení in čisla — in rodoljubi gospod so se vdali prošnjam slovenskiga družtva in mu v njegov dobiček podarili svoj rokopis, ki je ravno zdej pri gosp. Blazniku na svitlo prišel.

Vertovcovo imé je že samo po sebi dostojno priporočílo; ni nam tedej treba shodnih ogovorov na dolgo in široko Slovencam priporočevati. Zató le iz predgovora pristavimo nektere verstice, ktere oznanijo namén teh govorov: „Mladi duhovšini“ — pravijo slavni pisatelj „smo hotli z njimi vstreči, kteri je pri mnogoverstnih in večkrat sitnih opravilih zlo težko se še na kaki posebni shod z ogovoram práv pripraviti. Prijatlam domorodniga slovstva smo želeli z njimi vgoditi, ktere slednji enaki sad domovine veselí. Tudi višjim gospodam po mestih in deželi, kteri bi hotli svoje služabnike s zdravim, prijetnim in koristnim branjem obdariti — kakor je zlasti pri Nemcih navadno — jih ponudimo in priporočimo; ravno takó tudi vsim kmetam in rokodelcam, zlasti po samotah — ki ne morejo vselej v cerkev — v domačo službo Božjo, v duhovno rast in v lastno posvečenje. Dobre pridige, s premenovanjem glasú práv in lepo družini brane več zdajo od druziga duhovniga branja, saj so nalaš v izrečenje spisane.“

Cena knjige je 40 krajcarjev.

Vredništvo.

Slovenska drobtinica.

Kakor so začeli Slovenci pridno domače pesmi zlagati, takó so začeli tudi v muziko mnoziga načina národske viže zapletovati ali jih sicer v narodnim duhu zlagati. Te dni smo po gosp. Hercumu v Ljubljani »Dragotinove Okrogle«, ki jih je gosp. Anton Ahčin, naš domorodec v Tominu, za klavir zložil, in ktere bo, kakor slišimo, gosp. Leitermayer v turško muziko prestavil in v gledišu igrati dal. Viže téh »okroglih« so takó prijetne, de jih bo vsaki z veseljem poslušal. Kdor jih pa v rokopisu za klavír želí imeti, jih dobí pri gosp. Lerherju, bukvarju v Ljubljani, za 24 krajcarjev.

Dobrovoljic.

Na znanje.

Današnjimu listu je pridjan obljubljeni del »Mesinske Neveste« slavniga Koséskiga. Namesti ga po pól pôlah Novícam prikladati in takó delo preveč razkositi, smo dali raji vse skupej natisniti, kar nam je slavni mojster blagovoljno podal. —

Evo Slovenci! novo krasno délo pride danes na svitlo, s kterim se zamoremo v resnici ponositi, de je naše — de je slovensko! »Mesinska Nevesta« ni sicer izvirno pisanje, temuč je po Šilerju poslovenjeno — ali kadar se déla perváka nemških pesnikov takó v slovenski jezik prestavljajo, kakor jih naš Koseski prestavlja, se ne more več tako délo prestavljeno imenovati, ampak zadobí vrednost izvirniga. Kdor bo »Nevesto« natanjko prebiral in jo primerjal z nemškim »Braut von Messina«, se bo prepričal, de Koseski ni nikjer za Šilerjem ostal. Celo délo je zopet skoz in skoz takó izverstno, de bravec ne vé: ali bi bolj občudeval krasoto jezika ali pa natanjčnost prestavljanja in pri vsim tem svobodni ték besede, ki se povsod tako gladko obnaša, kakor de bi na nič vezana ne bila. Če je že »Divica orleanska« v mnogih latinskih šolah vpeljana bila za vajo govorništva, bo v ta namen »Nevesta« še bolj pripravna, zató kér v nji živí še vikši liriški duh, ki človeka, posebno pa mladost, nevedama prešine, naduši in povzdígne!

Kér bo po novih šolskih postavah materni jezik skozi 8 šol vpeljan, ne moremo v prid národniga izobraženja živih želj zamolčati, de bi naš pervi pesnik dalje ne odlašal, vse svoje dela na svítlo dati, ktere so nar krasniši izgledi za vikši pesništvo.

»Novíce« se pri ti priliki gospodu Koseskimu očitno zahvalijo za to imenitno doklado, ktero so po sami rodoljubnosti slavniga pesnika prejéle, in iz serca vošijo, de bi mu okoljšine pripustile, začéto delo kmalo dokončati in svétu izročiti.

Vredništvo.

Današnjimu listu je pridjan 36. dokladni list.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*